

ÖTVEN ÉV

IRTA
ÉS NYOMDÁSZSÁGÁNAK ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓJÁN,
1935. JUNIUS 29-ÉN TARTOTT JUBILEUMI ÜNNEPÉLYEN
ELMONDOTTA:

NÁNIK PÁL
NYOMDAVEZETŐ

Mélyen tisztelt Közönség!
Kedves Kollégák!

Ötven esztendőnek határkövénel megállva, első sorban is a hála szavai tolulnak ajakamra; hála a Gondviselés iránt, amely a rögzös nyomdász-pályán hosszú ötven esztendőn át megtartott, s megengedte érnem, hogy a mai nappal beléphettem nyomdászságom ötvenegyedik esztendejébe.

De lehetetlen ez ünnepélyes percekben hálával nem gondolnom azokra is, akik a félszázad alatt befolyást gyakoroltak életemre. Ezek között sorrend szerint elsőnek kell felemlítenem néhai tanítómesteremet, Krumpek Sándor nyomdavezetőt, aki nemcsak hogy korának legkiválóbb nyomdásza közé tartozott, de olyan lelkes nyomdász volt, hogy a nyomdászat iránti szeretete engem is magával ragadott, s örökre eljegyeztem magamat Gutenberg szép mesterségével. – Hálával gondolok boldogult Krausz József veszprémi nyomdatulajdonosra, aki bár nem volt tanult nyomdász, szakmánk terén olyan elméleti tudásra tett szert, hogy kritikáit, tanácsait mindenkor a legnagyobb tisztelettel fogadtam, s amikor 22 éves koromban nyomdájának vezetését reám ruházta, büszkeség töltött el, hogy ilyen nagyműveltségű embernek egész fiatalon bizalmasa és meghitt munkatársa lehettem. – Hálával gondolok az azóta szintén jobb hazába költözött Kis Tivadar könyvkereskedőre, a Főiskolai Nyomda egykori kezelőjére, akivel – mint a nyomda művezetője – 25 esztendőn át a legteljesebb harmóniában működtem együtt. – Hálával gondolok a dunántúli református egyházkerület nemrég elhunyt nagy püspökére, dr. Antal Gézára, aki bizalmába fogadott és atyai szeretetének melegét oly sokszor éreztettem velem. – Hálával gondolok a velem ma is együttműködő dr. Tóth Lajos nyomdafelügyelő úrra, aki olyannyira szíven viseli a nyomda sorsát és készséggel megosztja velem a nyomdavezetésnek a mai válságos időkben feltornyosuló gondjait és felelősségét. – Hálával gondolok a református kollégium mindenkori igazgatóira és tanáira, akik Pápán létem 35 esztendeje alatt nemcsak mint nyomdással, hanem mint apával is jóindulatukat oly sokszor éreztetni szívesek voltak. – Hálával emlékezem meg dr. Kőrös Endre főszerkesztő úrról, akivel a Pápai Hirlappal kapcsolatban évtizedek óta a legnagyobb megértésben dolgozom együtt, s ha az újságírás terén némi sikerekre mutathatok rá, azt nagyrészt az ő bölcs irányításának köszönhetem. – Szeretettel emlékezem meg a pápai ipartestületről, amely tisztségekkel ruházott fel, s amelynek tanácskozó asztalánál annyiszor gondolkodunk azon, hogy miképp lehetne az iparosság szomorú sorsán könnyíteni. – Hálával gondolok végül Pápa város munkásságára és az Alsóváros közönségére, amely bizalmával évek hosszú során át megtisztelt és a volt Munkásbiztosító Pénztárnál vezetőszerphez juttatott, illetőleg a város képviselőtestületébe beküldött.

Mélyen tisztelt Közönség!
Kedves Kollégák!

Ha végigjártatom tekintetemet az elmúlt 50 esztendőn, annak végén 14 éves koromban ott látom saját magamat. Három gimnáziumi osztály elvégzése után – miután a továbbtanulás számomra lehetetlenné vált – feladtam magamnak a nagy kérdést, hogy hát mi legyek? Választásom a nyomdász-pályára esett. Surányi János győri könyvnyomtató-mester szívesen fogadott, s egy napot sem vakációzva, az iskola padjairól közvetlenül az ő officinájába kerültem. Nyomdász-tanonc lettem. Ám a mai tanoncok a mi helyzetünkbe bele sem tudnák képzelni magukat. Tíz órás munkaidő járta, amelyet az év legnagyobb részében meg kellett toldanunk napi 2–3–4 órával, amiért soha egy fillér kárpótlást sem kaptunk. Akiknek – többszámban beszélek, mert hisz volt még 5–6 tanonctársam – volt egy kis zsebpénzük, még csak hozzájuthattak valami kis szerény vacsorához, akiknek pedig nem volt, mint jó-

magamnak is, azok a déli ebéd után csak esti vagy éjjeli 10–11 órakor fogyaszthatták el sovány vacsorájukat, ami rendszerint déli maradékból állott. De legalább egy héten egyszer lett volna szabad napunk! De nem volt! Egész éven át vasárnaponként délig kellett dolgoznunk, s hogy az időt tétlenül el ne tölthessük, kiadták a munkát, amit el kellett végeznünk. Jaj volt, ha ez nem történt meg. Bizony ez afféle rabszolgasors volt, amire nem szívesen gondolok vissza. Hogy ilyen körülmények között is hűen kitartottam a választott pálya mellett, az a nyomdászat iránti szeretetemben és nagyrabecsülésemben találja magyarázatát. Már akkor átéreztem a könyvnyomtatás nagy kulturális jelentőségét, amely érzésem évről-évre csak fokozódott. Méltóztassanak elképzelni, hogy mi volna a világ, ha Gutenberg János meg nem ajándékozta az emberiséget a könyvnyomtatás feltalálásával? Azzal az eszközzel, amely közvetíti a tudást, a műveltséget kunyhótól a palotáig. Hol botorkálna az emberiség ma még könyvnyomtatás nélkül? Igaz, hogy voltak a könyvnyomtatás feltalálása előtt is nagy elmék, nagy tudósok, de szellemük világa csak igen kevesekre sugározhatta fényét, azokra a kiváltságosakra, akik kincseket adhattak egy-egy kézzel írott könyvért. Hogy csak egyet említsek, Mátyás király óriási jövedelmének tekintélyes részét áldozta könyvekre, amelyek ma Korvinák néven a múzeumoknak féltékenyen őrzött drágaságai. A könyvnyomtatás felbecsülhetetlen szolgálatokat tett az emberiségnek, – ezért tartom én a mesterségek koronájának. És valahányszor kisdíjakot látok könyve fölé hajolva, hogy a tudás monumentális csarnokába az első lépéseket megtegye, – mindig büszkeség fog el, hogy annak a kis emberkének mi nyomdászok adtuk a könyvet a kezébe; rajtunk, nyomdászokon keresztül jut el a könyv a kutató, bűvárkodó tudós kezébe is, hogy tudásának kincsesládáját újabb ismeretekkel gyarapítsa; de a könyvnyomdákban repülnek szerte az ujságok százezrei is, hogy az érdeklődő publikumot az ország és a nagyvilág eseményei felől naponként tájékoztassák. Ötven éves nyomdászágom évfordulóján amikor mindezeket fontolóra veszem, hálás kegyelettel adózom az első nyomdász: Gutenberg János mainci könyvnyomtató mester emléke iránt, s vén fejjel is boldog vagyok, hogy tanítványának vallhatom magamat.

Mélyen tisztelt Közönség!
Kedves Kollégák!

Az az ötven esztendő, amely mögöttem lezajlott, a világtörténelem legérdekesebb szakaszának mondható. Hogy mi történt ez alatt az ötven esztendő alatt, mennyire haladt a kultúra, a civilizáció, s mily szédületesen fejlődött a technika, azt elmondani, értékelni gondot ad még a hivatásos történelemírónak is. Ötven év alatt a lóvasutból villanyosvasut lett; petróleum helyett villannyal világítunk; expresszvonatok száguldanak, repülőgépek, léghajók keringenek a levegőben, sőt a sztratoszférába is felmerészkedett a vakmerő ember; sülyedő hajók a tengeren Marconi zsenialitásából szikratávíróknak kérnek segítséget; Amerikával tengerbe rakott kábelvezeték útján beszélgethetünk; a távbeszélő, a távírat ma már a kereskedelmi- és magánéletben szinte nélkülözhetetlen dolgokká váltak; a fonográf, gramofon keresztül nagy művészek és muzsikusok énekében és játékában gyönyörködhetünk; hangos-film szórakoztatja a moziban a közönséget; a világháború óta a haditechnika, különösen a hadikémia oly csodálatos fejlődésen ment keresztül, hogy szinte lekötve tartja a háborus szándékokat; a rádió úgyszólván összekapcsol bennünket az egész világgal, amikor lakásunkra közvetíti az ország és világ eseményeit, színházi és zenei előadásait stb., stb. De a könyvnyomtatást is új feladatok elé állította a soha nem remélt technikai fejlődés. Amit ötven évvel ezelőtt lemosolyogtunk és hiú ábrándnak minősítettünk, immár sorainkban foglal helyet a vaskolléga, a szedőgép, amelynek zseniális szerkezetében megcsodáljuk ugyan a soha nem nyugvó emberi agy alkotóképességét, megoldván lehetetlennek látszó dolgokat, de ugyanakkor fájdalommal látjuk, hogy kollégáinknak százait szorította ki a munkából és taszította a munkanélküliségbe,

amelyet nivellálni csak a munkaidő megfelelő rövidítésével lehetne. Az egyszerű gyorsajtkó mellé pedig, különösen a nagy ujságüzemekbe, bevonultak a rotációs gépek, amelyek a teljesen elkészített, postázásra kész ujságok ezreit lökik ki óránként magukból. Mint érdeklődő ember, örvendek, hogy e nagy fejlődésnek, a társadalmi és gazdasági életet gyökerében megváltoztató eme átalakulásnak tanuja lehettem. Hiszem, hogy a technikai fejlődés, amely soha meg nem áll, végül is az egész emberiség boldogítására fog szolgálni, nemcsak a kiváltságosoknak, akiknek meg vannak az anyagi eszközeik hozzá, hogy annak előnyeit a maguk számára kiaknázzák.

Mélyen tisztelt Közönség!
Kedves Kollégák!

Ha megengedik, néhány szót szólok saját magamról is. Mindenesetre jóleső érzéssel tölt el, hogy szerény munkásságom, önmagam képzésében megnyilvánuló igyekezetem több oldalról is méltánylásra talált, amelyek közül legmegtisztelőbbnek és egzisztenciális szempontból a legfontosabbnak tartom, hogy a pápai ősi Református Főiskola évszázados fennállásához közeledő nyomdájának a vezetője lehettem. Ez a legteljesebb mértékben kielégítette ambíciómat. Ám nyomdavezetőnek lenni nem könnyű feladat, mert míg az önálló nyomdatulajdonos – ha jól, ha rosszul végzi a dolgát – csak magának felel, addig a nyomdavezető felelősséggel tartozik nemcsak a saját lelkiismeretének, hanem – s ez a fontosabb – főnökének is, legyen az magánégyén, társaság vagy intézmény. Bizalmát kell ezenkívül bírnia az alárendelt személyzetnek, mert ha a harmónikus együttműködés személyzet és vezető között megbomlik, annak csak az üzem látja kárát. Viszont a személyzet bizalmát csak úgy tudja megnyerni és biztosítani a maga számára, ha példakép áll előttük szaktudásban, általános műveltségben, s egyéb emberi jótulajdonságokban, s mindezekhez társul emberies bánásmód, igazságos eljárás és kollégiai érzés. Hogy én ezeknek a követelményeknek mennyiben feleltem meg, azt elbírálni nem vagyok illetékes. Csak annyit jelenthetek ki, hogy feladatomban a nyomdával szemben a legjobb tudással, lelkiismeretesen és odaadó hűséggel igyekeztem megfelelni; a személyzet tagjait pedig mindenkor munkatársaimnak tekintettem, akikkel – más-más beosztásban ugyan, de – egy célért: a vállalat felvirágoztatásáért kell dolgoznom. A cél elérése azonban a mai válságos időkben, amikor az emberek keresztül gázolnak egymáson egy darab kenyérért, amikor a nyomdászatban is dühöng az árrombolás, rendkívül nehéz. Igyekezem ezeket a nehézségeket a kötelességek hű betöltésével áthidalni; minthogy egész életpályámon vezércsillagom a kötelességteljesítés volt. Megtenni a kötelességeket emberül, bárhova állított a sors. A kötelességtudatot igyekeztem beleplántálni, belenevelni a gondjaimra bízott tanoncok lelkébe is és mindig örömmel veszek tudomást róla, ha egy-egy tanítványom a főiskolai nyomdában megszerzett szakmai tudásánál és kötelességeinek teljesítésénél fogva feljebb haladásában is kifejezésre jutó elismerésre tesz szert. Meggyőződéssel vallom, hogy ezekből az apró kötelességteljesítésekből áll elő, rakódik össze az a biztos alap, amelyen a haza, a társadalom jóléte és boldogsága nyugszik. Hatvannégy éves korban az ember már nem sokat ígérhet, de a kötelességeknek, amelyeket magamra vállaltam, vagy esetleg még vállalok, igyekezem továbbra is megfelelni emberül.

Mélyen tisztelt Közönség!
Kedves Kollégák!

A hála szavaival kezdtem, a hála szavaival fejezem is be mondanivalóimat. Fogadják hálás köszönetemet, akik e mi kis nyomdász családi ünnepélyünket szíves megjelenésükkel jelentősebbé és számomra emlékezetesebbé tették; fogadják hálás köszönetemet, akik üdvözlő

szavaikkal, vagy soraikkal tüntették ki csekély személyemet, köztük első sorban Brumiller László kedves kollégám, aki nyomdász-egyesületünk üdvözlétét olyan felemelően szép szavakban tolmácsolta; fogadja hálás köszönetemet a főiskolai nyomda személyzete, amiért olyan lelkes buzgalommal fáradozott azon, hogy az ünnepi meghívók külsőleg is diszes kötösbe öltöztetésével jelezze a jubileumi ünnepély nem mindennapi voltát. Ugyancsak fogadja a főiskolai nyomda és könyvkötészetének személyzete forró köszönetemet azért a gyönyörű emlékalbumért, amely úgy művészi kivitelénél, mint a beleirt szivből jövő emléksoroknál fogva nemcsak nekem, de utánam következő családtagjaimnak is örökre megbecsült, drága emléke marad.

Szavaimat befejezem a régi német nyomdász-köszöntéssel: »Gott grüss die Kunst!« – amit magyarul így fejezek ki: »Isten áldja a nyomdászatot!«